

DÖVİZDEN DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI MEVDUAT HESABI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ*

Nurcan BULUT**
Suna ERDİL***

Öz

Ekonomik aktörlerin başında gelen bankacılık sektörü, her toplumda değişim ve dönüşüm göstererek günümüzdeki haline ulaşmıştır. Bankacılık sektöründeki her bir değişim ya yaşanan ekonomik krizler sonrası oluşmuş ya da oluşabilecek krizleri önlemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Sektördeki değişimlerin kendi içerisinde belirli riskleri barındırdığı da bilinmektedir.. Bu çalışmada bankacılıktaki temel risklerden biri olarak kabul edilen ve Türkiye’de uzun yıllardır devam eden enflasyonun hızlandırdığı kur riskine, alternatif bir çözüm olarak geliştirilen Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı ele alınmıştır. 2021 yılında yayımlanarak kamuoyu ile paylaşılan ürün günümüzde hem hazine için hem de mevduat sahipleri için önemini korumakta ancak asimetrik bilgi bulunması sebebiyle piyasada spekülasyonlara da sebebiyet vermektedir. Ürünle ilgili akademik çalışma sayısının artması piyasadaki bilgi akışını hızlandıracığından mevduat sahiplerinin tercihlerini belirlemede önemli rol oynayacaktır.. Çalışmada, Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabının daha anlaşılabilir olmasını sağlamak amacıyla sayısal örnekler verilerek konuya açıklık getirilmiş ve bu mevduat hesabının avantaj ve dezavantajları ifade edilerek amaç, kapsamının neler olduğu ve nasıl muhasebeleştirildiği ifade edilmiştir.

* Bu çalışma Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, “Bankacılıkta Risk Kavramı-Piyasa Riski: Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, nbulut@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8374-8350

*** Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Suna ERDİL, erdil.suna@gmail.com ORCID: 0000-0001-8213-3568

Atıf yapmak için/ To cite this article: Bulut,N.& Erdil,S.(2023). Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı ve Muhasebeleştirilmesi. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 8(2): 495-524

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Piyasa Riski, Kur Riski, Enflasyon, Dövizden Dönüşüm

JEL Kodu: A10, G10, G21, M40.

Currency Conversion Currency Protected Deposit Account and Accounting

Abstract

The banking sector, which is one of the leading economic actors, has reached its current form by showing change and transformation in every society. Each change has the quality of preventing the crises that may occur after the economic crises experienced or that may occur, but also contains certain risks within itself. In this study, the accelerated exchange rate risk driven by inflation, which is considered one of the fundamental risks in banking and has been ongoing in Turkey for many years, is addressed, and the Currency Conversion Currency Protected Deposit Account, developed as an alternative solution, is discussed. Published in 2021 and shared with the public, the product remains important for both the treasury and depositors today, but it also causes speculation in the market due to asymmetric information. Since the increase in the number of academic studies on the product will accelerate the information flow in the market, it will play an important role in determining the preferences of the depositors. In order to make the Currency Conversion Currency Protected Deposit Account more comprehensible, numerical examples have been used to clarify the subject and the advantages and disadvantages of the deposit account have been expressed and the purpose and scope of the deposit account have been detailed.

Keywords: Banking, Market Risk, Currency Risk, Inflation, Currency Conversion.

JEL Codes: A10, G10, G21, M40.

1. GİRİŞ

Tarihin bilinen en eski mesleklerinden biri olarak kabul edilen ve doğduğu günden günümüze kadar hem bulunduğu topluma göre hem de yaşanan teknolojik gelişmeler ve toplumların gelişmişlik düzeylerine göre değişiklik gösterdiğini bildiğimiz bankacılığın gelecekte günümüz uygulamalarından çok daha farklı olacağı, ön görülse de her toplum için hala önemini koruduğu açıkça ifade edilebilmektedir. Temelde güven ilişkisine dayanan bankacılığın her toplumda olduğu gibi Anadolu sahasında kurulmuş olan Osmanlı Devleti zamanında ve günümüz Türkiye'sinde de değiştiği ve her değişimde belirli riskleri taşıdığını ifade etmek gerekmektedir. Her bir risk beraberinde bir değişim ve dönüşümü taşımakta, ayrıca

yaşanan her bir kriz sonrası yeni bir model belirlenerek olası krizleri önleme veya kontrol altında tutma çabasının olduğunu da söylenebilir.

Mali ve sosyo-ekonomik açıdan hedeflerin gerçekleştirilmesinin temelde hem maliye hem de para politikalarına dayandığı ifade edilmektedir. Bütçe, borçlanma, gelir, vergi, harcama gibi kalemlere sahip olan ve hükümet tarafından belirlenen maliye politikası aracılığıyla büyüme, kalkınma ve gelişim, ekonomik istikrarın sağlanması ve bununla birlikte gelir dağılımında adaletin de sağlanmasının temel amaç olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Açık piyasa işlemleri, politika faizlerinin belirlenmesi gibi benzer kalemleri bünyesinde barındıran para politikası aracılığıyla fiyat istikrarının sağlanması başta olmak üzere finansal istikrar, potansiyel büyüme gibi amaçların hedeflendiği belirtilmektedir (Köstekçi & Özbay, 2023, 44). Bu bağlamda ülkelerin gelişmişlik düzeyleri veya toplumsal refahlarının sağlıklı bir şekilde yürütülecek para ve maliye politikalarına bağlı olduğunu ifade etmek mümkündür.

Covid-19 ile başlayan süreçte uzun süreli alınan tedbirler ve yaptırımlar sonrası güçlü ekonomiler bile sarsıntıya uğrarken gelişmekte olan ülkeler durumdan daha fazla etkilenmiştir (Akgemci, 2022; 1248). Bu süreçte yaşanan küresel çaptaki ekonomik gelişmelerden birisi de hızlanan fiyat artışlarıdır. Global çapta gerçekleşen fiyat artışlarına paralel olarak ülkemizde yaşanan enflasyonist eğilimlere rağmen yürütülen faizin arttırılmaması politikası ve fiyat istikrarının sağlanması doğrultusunda kararların alınmaması neticesinde kaçınılmaz bir kur krizinin de patlak verdiği bilinmektedir. Bununla birlikte çeşitli iç ve dış faktörlerin de yaşanan döviz kurunu tırmandırdığı da açıkça ifade edilmektedir (Kaya, 2022;130; Akgemci, 2022; 1248) Enflasyon artış gösterirken Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısında hızla kaybettiği değer yavaşlatılması doğrultusundaki politikaların aktifleştirilmemesinin etkilerinin arttırdığı kur krizinin ve kurun düşük tutulması politikasının yerine döviz kurunu kontrol altına alabilecek alternatif enstrümanların kullanımı yoluna gidildiği belirtilmektedir (Köstekçi & Özbay, 2023; 45)

Yüksek enflasyon ve kurlarda yaşanan ani yükselişlerin TL'ye olan güveni sarstığı ve bu noktadan sonra hane halklarının döviz tutma, tüzel kişilerin ise döviz üzerinden işlem yapma eğiliminin de aynı şekilde yükseldiği ifade edilebilmektedir. Bu noktadan sonra tedbir alma, döviz kurunu kontrol altında tutma, yastık altında bulunan döviz ve altın yatırımlarının sisteme kazandırılmasını sağlama gibi amaçlarla Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası'nın ortak kararı neticesinde Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı'nın 2021 yıl sonu itibariyle bankalar aracılığıyla kamuoyunun hizmetine sunulduğu bilinmektedir. Dövizden Dönüşümlü Mevduat ve Kur Korumalı Mevduat (DDKKMH) olarak iki ayrı ürün şeklinde yayımlanan tebliğler doğrultusunda bankaların internet sayfalarında ve hedef kalemlerinde yer edinmeye başladığı belirtilmektedir (Kaya, 2022; 130) Bu hesapların geleneksel yöntemlerden farklı olarak ortaya çıktığı ve liralasma politikasına temel oluşturan bir varsayım olduğu ifade edilmektedir (Güsar & Ünkaya, 2023; 157)

Hızlı artış gösteren ve frenlenmesi gereken kur riskine çözüm olarak geliştirilen ürünün tarihine baktığımızda geçmişte Döviz Çevrilebilir Mevduat olarak yayımlandığını görebilmekteyiz.

İlgili ürün DDKKMH da getirilen en büyük eleştirilerden biri olan kur farkından oluşan ödemelerin hazine üzerinde hissedilebilir bir yük oluşturması, hesaplardaki bakiyeler aracılığıyla kullanılan kredilerin ne amaçla kullanıldığının veya yapılan yatırımların belirlenememesi ve halka veya mevduat sahiplerine uygulamanın yeterince tanıtılmaması gibi sebeplerle 1979 yılında son bulduğu bilinmektedir (Köstekçi, Özbay, 2023; 45; Dönek, 1995; 176; Bakova & Yüksel, 2023; 1).

Bu çalışmanın amacı DDKKMH'nın işletmeler ve bankalar açısından nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği problemine ilişkin önerilerde bulunmaktır. Bu amaçla, ilk bölümde literatür taraması yapılmış, nasıl hesaplandığı ve son olarak da nasıl muhasebeleştirildiğine ilişkin muhasebe kayıtları yapılmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Aralık 2021’de uygulamaya alınması sebebiyle literatür taraması yaptığımızda yapılan çalışmaların son iki yılda olduğunu söyleyebiliriz. Yükselen döviz kurunu dizginleme amacıyla kamuoyuna sunulan üründe akademik çalışmaların Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlı kaldığını belirtebiliriz.

Güsar & Ünkeya (2023); çalışmalarında muhasebe kalemlerine, muhasebeleştirmenin temel ilkelerine değinmiş ve ilgili mevduat hesabının kur durumlarına göre oluşacak senaryolarda muhasebeleştirilmelerinin nasıl olacağını incelemiştir. Ayrıca taraflardan biri olan bankaların muhasebe kayıtlarını da örnek olarak sunmuştur.

Köstekçi & Özbay (2023); yaptıkları çalışmada öncelikli olarak vergilendirmenin neden gerekli olduğunu ve kur korumalı mevduat hesabının neleri kapsadığını açıklamıştır. Bütçenin en önemli gelir kaynaklarından kabul edilen vergi kaleminin ilgili mevduat ürününde istisna tutulmasının etkilerini incelemiştir.

Akgemci (2022); hazırladığı makalesinde kur korumalı mevduat hesabının muhasebeleştirme esaslarının neler olduğu üzerinde durmuştur. Verdiği sayısal örnekler ve hesaplamalar ile kurun yükselip düşmesi ile ilgili oluşacak farkların muhasebeleştirilmesinin anlaşılmasını amaçlamıştır.

Çakallı & Baloğlu (2022); çalışmalarında muhasebe kalemlerine, muhasebeleştirmenin temel ilkelerine değinmiş ve ilgili mevduat hesabının kur durumlarına göre oluşacak senaryolarda muhasebeleştirilmelerinin nasıl olacağını incelemiştir. Mevduat hesaplarının amaçları ve özelliklerini detaylı anlatmış ve sayısal örneklerle desteklenmiştir. Muhasebe kayıtlarında bankalara da ayrıca yer verilmiştir.

Kaya (2022), literatüre kazandırdığı çalışmasında öncelikli olarak yayımlanan tebliğleri incelemiş ve bu tebliğlerin genişletilmiş hâline değinmiştir. Sayısal örnekler ve hesaplamalar aracılığıyla somut veriler de sunulmuştur. Vergi istisnalarına da yer verdiği çalışmasında oluşan kazanç ve kayıpların Vergi Usul Kanunu’na göre nasıl muhasebeleştirileceği tartışılmıştır.

Yayman (2022); ilgili ürüne tanınan vergi ayrıcalıklarının neler olduğunun detaylandırılması temelinde çalışmasını oluşturmuştur. Kur durumuna göre verdiği sayısal örnekleri vergi istisnasına göre detaylandırmıştır. Oluşturduğu tablolar aracılığıyla bu uygulamanın bütçeye etkilerinin neler olacağını açıklamıştır.

Literatür incelendiğinde bu sistemin Türkiye'ye özgü bir yaklaşım olduğu, bu nedenle de diğer ülkelere ilişkin akademik çalışmalara rastlanılmadığı görülmektedir.

3.DÖVİZDEN DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI MEVDUAT HESABI

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminden itibaren çeşitli ekonomi ve maliye politikaları yürüterek karşılaştığı veya karşılaşılabileceği ekonomik krizleri minimum düzeyde tutmaya çalıştığı ve istikrarlı bir ekonomiyi hedeflediği bilinmektedir. Özellikle 1990'lı yıllar ve sonrasında yaşanan ekonomik krizlere bakıldığında mücadele ettiğimiz en temel problemlerden birinin yüksek enflasyona paralel olarak ülke parasının değer kaybetmesi ve yabancı ülke parasının hızla değerlendirilerek döviz riski veya "dolarizasyon" dediğimiz kavramın ortaya çıkmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde kavram olarak bakıldığında birebir karşılığı bulunmamakla beraber dolarizasyon, para ikamesi olarak kabul edilmektedir (Özen, 2018; 103). Bu kavram yetersiz kalmakla birlikte ülke parasının değerini yitirerek yabancı ülke parasının tercih edilebilir ve kullanılabilir olma durumunu ifade etmektedir. (Güsar & Ünkeya, 2023; 153) Artan enflasyon ve yaşanan krizler sonrası mevcut varlıklarını koruma eğiliminde bulunan hane halklarının yabancı paraya veya yabancı para cinsinden yatırımlara yöneldiği görülmektedir. Bu durumda ise karşımıza kur riski-döviz riski kavramları çıkmaktadır. Hükümetin ürettiği çözümlerin veya yürütülen devlet politikalarının ise bu riski önlemeye yönelik olduğunu söyleyebiliriz.

Dolarizasyon paranın sahip olduğu değer saklama, ödeme aracı olma gibi temel fonksiyonlarının yerli paranın dışında yabancı bir para birimi ile yerine getirilmesi olarak da ifade

edilmektedir. Tam bir tanımını bulunmadığından dolarizasyon kavramını sahip olduğu diğer tür veya çeşitleri ile ifade edebiliriz (Özen, 2018; 103)

- Gayrî Resmî Dolarizasyon: Yabancı hisse senetleri, parasal olmayan varlıklar, yurt içi veya yurt dışındaki yabancı mevduatlar yastık altındaki yabancı banknotların mevcut bulunduğu dolarizasyon türü olarak ifade edilmektedir.
- Yarı Resmî Dolarizasyon: Yabancı paranın yasal kabul gördüğü ve bankalardaki mevduat payının yüksek olduğu lakin bununla birlikte günlük harcama kalemlerinin vergi ve ücret ödemelerinin yerli para cinsinden devam ettiği tür olarak ifade edilmektedir.
- Resmî Dolarizasyon (tam dolarizasyon): Yabancı paranın yasal olarak ve üstün bir statüye sahip olduğunda ortaya çıkan ve devletin yaptığı ödemelerde de aktif bir şekilde kullandığı bir türdür. Bir ülkede madeni para dışında ülkenin yerli parası hiç kullanılmıyor yerine yabancı para kullanılıyorsa tam dolarizasyonun varlığından söz edilebilmektedir. Döviz ödeme aracı olarak kullanılıyorsa “ödeme dolarizasyonu”, vatandaş döviz tutma eğilimindeyse “finansal dolarizasyon”, fiyat ve ücretler döviz cinsinden belirleniyorsa “reel dolarizasyon” olduğu kabul edilmektedir.

2018 senesinden itibaren Türkiye Ekonomisi Kamusal Döviz Rezervi'nin gerilediği ve bundan dolayı ülke yönetimi tarafından çözüm arandığı bilinmektedir (Bakova & Yüksel, 2023; 1) Kamuoyunu da oldukça meşgul eden bu süreçte farklı ülkeler ile swap anlaşmaları yapıldığı döviz rezervini artırıcı çalışmalarda bulunduğu ifade edilmektedir. Yaşanan tüm bu süreçte bireysel ve tüzel müşterilerin yani tasarruf sahiplerinin hem bankalarda hem de yastık altında tuttıkları döviz miktarının her geçen gün arttığı, TL mevduat ve birikim yapmanın önemini giderek düştüğü gözlemlenmektedir. Kurların hızlı artışının bu süreci hızlandırdığı da ifade edilmektedir. Piyasada döviz miktarının bu denli artmış olması yürütülen politikalar çerçevesinde hem merkez bankasını hem de maliye bakanlığını harekete geçirerek bir çözüm arayışına ittiği ve neticede Dövizden Dönüşümlü Kur Korunmalı Mevduat Hesabı'nın bankalar aracılığıyla hizmete sunulduğu bilinmektedir.

3.1. Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesaplarının Amaçları ve Özellikleri

Yurt içi yerleşik gerçek kişilerin döviz hesaplarının ve döviz cinsinden katılım fonlarının Türk Lirasına dönüştürülerek hak sahiplerine sağlanan destek ile birlikte uygulanacak metotların amaç ve kapsamlarının 21 Aralık 2021 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanması ile tanımlanan banka ürünü olarak ifade edilmektedir (T.C. Resmî Gazete, 31696) Dolar, Euro ve Sterlin cinsinden varlıklarını kur riskine karşı korumak isteyen bireysel segmentteki müşteriler için oluşturulan üründe, 30.12.2021 itibariyle altın cinsinden mevduatları da dahil edilmiştir. Yine aynı ürün için kapsam genişletilerek 12.01.2022 ile tüzel kişiler, 18.02.2022 güncellemesi ile bağımsız denetim kuruluşları, şirketler, kooperatifler de ilgili üründen faydalanıcı konuma getirilmiştir. Bankalar aracılığıyla kamuoyuna sunulan ürün bankaların resmî sitelerinde ‘Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı’ olarak duyurulmuştur ve buna ek olarak ‘Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı’ olarak duyurulmuştur ayrıca ‘Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı’ adıyla ikinci bir seçenek topluma sunulmuştur. Temelde aynı uygulamaya sahip olan hesaplar, vade sonundaki işleyiş açısından ve ilk kamuya duyurulduğu dönemde kapsadıkları müşteri profilleri açısından farklılık gösterdiği bilinmektedir (Kaya, 2022; 130)

Hesapların ortak özellikleri şöyle sıralanabilir (Kaya, 2022; 130)

- ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlini cinsinden döviz hesapları veya vadesiz altın hesapları dahil edilebilir.
- Bireysel ve tüzel müşterileri kapsayan ürün 3 ay, 6 ay veya 1 yıl vadelerde açılabilir.
- TCMB’nin faiz oranı minimum sayılır.
- Vade günü tamamlanmadan hesaptan para çekme veya para yatırma işlemi yapılamaz.
- Vadeli mevduatlarda uygulanan stopaj oranı sıfır olarak uygulanır.
- Dövizlerin veya altının TL’ye çevrilmesinde saat 10:00 itibariyle saat başı TCMB tarafından yayınlanan kur baz alınır.

- Hesaplar müşteriler tarafından istenildiği zaman kapatılabilir, ancak uygulanacak faiz oranı vadesiz mevduat oranı olarak kabul edilir ve ayrıca hesabın açılış tarihindeki 11:00 TCMB kuru ve kapandığı tarihte 11:00 kur dikkate alınarak işlem tamamlanır.
- Vadesi dolan hesap vade sonunda otomatik olarak kapanıp ilgili tutar vadesiz hesaba geçmektedir. Müşteri talebine istinaden ilgili bakiye yeni hesap açılışı ile temdit edilebilir. Hesabın kapanış ve yeniden açılış işlemlerinde TCMB'nin 11:00 kuru baz alınır.
- Müşterinin birden fazla bankada veya aynı bankada birden fazla hesabı bulunabilir (Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı, "10 Soruda Kur Korumalı Mevduat Hesabı")
- İlgili hesap müşterinin talebi üzerine ortak açılabilir.
- Hesap açılışı ücretsizdir ve hesap işletim ücreti alınmaz.
- Açılan hesaplarda alt veya üst sınırı yoktur, ancak bazı bankalar uygulamada böyle bir ayırma gidebilmektedir.

3.2. Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesaplarının Avantajları ve Dezavantajları

DDKMMH'nın işleyişi ve hesaplanması detaylı olarak anlatılmakla birlikte makro ölçüde bakıldığında birden çok tarafı bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla ilgili hesabın taraflarına göre avantaj veya dezavantaj kavramının değiştiğini ifade etmenin daha doğru olacağı belirtilmektedir. TCMB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ortak projesi olarak ifade edilen mevduat ürününün temel amacı, bankada veya yastık altı diye tabir edilen hane halkı döviz/altın varlıklarının ekonomiye kazandırılarak kontrolsüz bir yükselişe sahip olan kuru dizginlemek olduğu ifade edilmektedir. Bu projenin mevduat sahiplerine avantaj veya dezavantajları şöyle sıralanabilir; (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2023, TC. Resmî Gazete, 2021, TC. Halkbank, 2023; 1)

- Müşteriler, mevcut dövizlerini vade sonunda yeniden almak suretiyle herhangi bir kayıp yaşamamaktadır.

- İlgili bakiyeleri TL olarak USD/EUR/GPB/ALT olarak bağlayan müşteriler hem kur farkına karşı koruma hem de faiz getirisi elde etme imkanına sahip olmaktadır.
- Stopaj oranı % 0 olarak uygulandığından herhangi bir vadeli hesaba göre vergi ödememe hakkına sahiptir.
- Tüzel kişiler için uygulanan vergi istisnalarından faydalanabilmektedir.
- Vadeli mevduata uygulanabilecek faiz üst sınırı DDKKMH için kaldırıldığından, mevcut varlıklarını daha yüksek bir oran ile bağlama imkânları bulunmaktadır.
- En az 3 ay üzerinden bağladıkları için vade süresince hesaptan para çekme durumunda güncel kurun düşük olma ihtimali kendilerini zarara uğratabilecektir.
- Vade süresince kur yükselse ve bozma işlemi yapsalar dahi hesap açma işlemindeki kur geçerli olacağından herhangi bir getiri elde edemeyecektir.
- Temdit günü geldiğinde istekleri doğrultusunda dövizlerini geri alma, TL bakiye olarak vadesiz hesapta tutma veya yeniden bağlama seçeneklerine sahip olmaktadır.
- Vade süresince kur yükselse ve bozma işlemi yapsalar dahi hesap açma işlemindeki kur geçerli olacağından herhangi bir getiri elde edemeyecektir.

DDKKMH taraflarından biri olan bankalar açısından incelediğimizde belirli faktörlerin etkisi ile karşımıza çıkan avantaj ve dezavantajları sıralarsak (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2023, TC. Resmî Gazete, 2021, TC. Halkbank, 2023; 1):

- Faiz oranında bir kısıtlama bulunmaması sebebiyle ilgili bakiyeye göre bölge veya genel müdürlük onaylı fiyatlandırma talep edilerek müşterinin elde tutulması sağlanmaktadır.
- Olası bir kur karı durumunda aradaki fark HMB veya TCMB tarafından karşılanacağından banka sadece ödediği faiz kadar sorumludur.
- Portföy çeşitlenmesi yaşayan ve kaynaklarını genişleten bankaların, sorumlu olacakları tutar sadece faiz olacağından mevduat açısından uzun süreli bir kazanım sağlamaktadırlar.

- Müşteri temsilcilerinin hedefleri olan döviz bulundurma veya döviz vadeli hesap açma kalemlerinin bazı bankalarda DDKMH olarak sayılması personelin lehine olmaktadır.
- Vade gününden önce ilgili hesabın bozulma işlemi yapılması ve aradaki farkın müşteri lehine olması durumunda bankanın TCMB'ye ödeme yapması dezavantaj sayılmaktadır.
- Vadesiz hesapta bulunan DTH / ALT varlıkları için herhangi bir ödeme yapmayan bankanın DDKMH dönüşmesi sonrası bunlar için faiz ödemesi de dezavantaj sayılabilmektedir.

TCMB ile Hazine ve Maliye Bakanlığı açısından DDKMH'nin avantaj veya dezavantajları şöyle sıralanabilir (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2023, TC. Resmî Gazete, 2021, TC. Halkbank, 2023);

- Kontrolsüz yükseliş gösteren döviz kurunun dizginlenmesi sağlanmıştır.
- Hane halkı veya tüzel kişilere kur garantisi verilerek TL mevduatın arttırılması sağlanmıştır. Bu durumda TL yatırımlar artış göstermiştir.
- Yastık altında bulunan varlıkların yüksek bir oranının da kayıtlı ekonomiye kazandırılması sağlanmıştır.
- Arada oluşacak kur farklarının karşılanıyor olmasının büyük bir külfet oluşturduğu gerçeği en büyük dezavantajdır.
- DDKMH faizi geliri üzerinden alınması gereken stopajın, vergi gelirleri içindeki payı büyüktür. Bu ürünle devletin vazgeçtiği vergi kalemi, bütçe için külfet niteliğindedir.

Dövizden Dönüşümlü Kur Korunmalı Mevduat Hesabı'nın işleyişi bilindiği üzere iki temel uygulanmaya dayanmaktadır. Bunlardan birincisi, yatırımlarını döviz üzerinden tutan yatırımcının ilgili mevduatının TL'ye çevrilerek sisteme kazandırılması iken diğer bir uygulama, hali hazırda TL olarak tutulan vadeli ya da vadesiz mevduatın USD/EUR/GBP/ALT cinsinden herhangi bir farklı yatırım aracı üzerinden endekslenerek sisteme kazandırılması temeline dayanmaktadır. Uygulamaya bakıldığında ise mevcut Döviz Tevdiat Hesabı

(DTH) hesabında bulunan bir varlığın TL'ye çevrildiğinde vade sonunda müşteriye kazandıracağı kur farkı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından, TL olarak tutulup herhangi bir varlığa endeksenerek kullanılacak mevduattaki kur farkının ise TCMB tarafından karşılanacağı bilinmektedir (T.C. Resmî Gazete, 31696; HMB, 1).

BDDK'nın düzenli olarak haftalık, aylık veya yıllık bazda banka verilerini paylaştığı bilinmektedir. 21 Nisan 2023 haftasında yayınladığı haftalık veriler incelendiğinde Kur Korumalı Mevduat Hesabı'nın yeni bir rekor kırarak 89,2 milyar TL'lik artışla 1,98 trilyon TL'ye ulaştığı görülmektedir (BDDK, 2023). Dolar cinsinden kur üzerinden hesaplama yapıldığında toplam büyüklüğün 102,2 milyar dolar olduğu ve böylelikle ilk kez 100 milyar doların üzerini gördüğü izlenmektedir.

BDDK, banka ve piyasa verileri incelendiğinde DDKKM azımsanamayacak büyüklükte olduğu ve her geçen gün ilgili bakiyenin arttığı görülmektedir. Bu durumda tasarruf sahiplerinin hesaplamaları, kazanç ve kayıpları basit bir matematik ile ifade edilebilmekteyken hazineye veya merkez bankasına etkisi için detaylı inceleme gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın (HMB) verilerine bakıldığında ödenen tutarın Ocak-Temmuz 2022 arasında 60,6 milyar TL olduğu, TCMB bununla ilgili bir veri yayınlamamış olsa da tahmin yapan ekonomistlerin ilgili tutarın 80 milyar TL dolayında olduğu ifade edilmektedir (Eğilmez, 2022; 1). Sadece kur farkı sebebiyle yapılan ödemelerin değil, uygulanan %0'lık stopaj oranının da vazgeçilen vergi bakımından bir külfet oluşturduğunu ifade etmek mümkündür.

DDKMH için genel olarak avantaj ve dezavantajlarına bakıldığında bütçeye yansıyacak yükün en büyük dezavantaj olarak karşımıza çıktığını ifade etmek gerekmektedir. Hedeflenen politika ve ürünün ortaya çıkış amacının piyasalar üzerinde olumlu etki yarattığı gerçeği ile birlikte tabloya geniş pencereden bakılması gerekliliğini belirtmek gerekmektedir.

3.3. Dövizden Dönüşümlü Kur Korumalı Mevduat Hesabı İçin Örnek Hesaplamalar

DDKKMMH vade açılış tarihinde hesaptaki döviz TCMB'nin alış kuru üzerinden TL'ye çevrilir ve ilgili tutar vadeli hesap olarak asgari 3 aylık vade ile tutulur. Vade süresi tamamlandığında hesap otomatik kapanır, müşteri yeniden döviz veya altın olarak sahip olduğu varlığı almak istediğinde kura bakılır. Bu işlem; anapara 100.000 TL, vade 92 gün, faiz oranı %14, verilerine dayanarak hazırlanan bir örnek üzerinden şöyle hesaplanabilir:

- *Kur artışından kazanç sağlanmış ise [TCMB vade başı kuru 1\$ = 12,35 TL ve TCMB vade sonu kuru 1\$ = 13,75 TL];*

Faiz Tutarı: =100.000 TL *14*92/365*100 = 3.528,77 TL

Kur Farkı = (13,75/12,35)-1 = 11,3360

11,33*100.000 = 11.336,03 TL

Vade Sonunda hesaba geçecek tutar

$$= 100.000 + 11.336,03 = 111.336,03 \text{ TL}$$

Bu durumda müşteri 3.528,77 TL faizden 7.807,26 TL ise kur farkından kazanmış olmaktadır.

- *Kur farkı kazancı mevduat kazancına eşit veya küçük ise [TCMB vade başı kuru 1\$ = 13,75 TL ve TCMB vade sonu kuru 1\$ = 12,35 TL];*

Faiz Tutarı =100.000 TL * 14 * 92 / 365 * 100 = 3.528,77 TL

Kur Farkı = (12,35 / 13,75) – 1 = - %10,1818

$$= -\%10,1818 * 100.000 = -10.181,82 \text{ TL}$$

Vade Sonunda hesaba geçecek tutar

$$= 100.000 + 3.528,77 = 103.528,77 \text{ TL}$$

Bu durumda müşteri sadece 3.528,77 TL'lik faiz getirisi elde etmiş olmaktadır.

- *Hesaba vade başlangıcından sonra para yatırılması veya vade günü dolmadan hesabın kapatılması durumunda vade başlangıcındaki kur daha düşük ise [TCMB vade başı kuru 1\$ = 12,35 TL ve erken kapamadaki TCMB kuru 1\$ = 13,50 TL];*

$$\text{Kur Farkı} = (13,50 / 12,35) - 1 = 11,33$$

$$11,33 * 100.000 = 11.336,03 \text{ TL}$$

Vade Sonunda hesaba geçecek tutar = 100.000 TL

Bu durumda müşteri kur farkına göre kazanç elde etmiş olsa da vade gününden önce işlem gerçekleştirdiği için sadece anapara kazancı sağlamaktadır.

- *Hesaba vade başlangıcından sonra para yatırılması veya vade günü dolmadan hesabın kapatılması durumunda vade başlangıcındaki kur daha yüksek ise [TCMB vade başı kuru 1\$ = 13,75 TL ve erken kapamadaki TCMB kuru 1\$ = 12,00 TL];*

$$\begin{aligned} \text{Kur Farkı} &= (12,35 / 13,75) - 1 = -\%10,1818 * 100.000 \\ &= -10.181,82 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Vade Sonu hesaba geçecek tutar} &= 100.000 - 10.181,82 \\ &= 89.818,18 \text{ TL} \end{aligned}$$

Bu durumda müşteri kur farkına göre zararda olduğu ayrıca vade gününden önce işlem gerçekleştirdiği için anapara üzerinden aradaki farkı ödemekle mükellef olmaktadır.

3.4. Dövizden Dönüşümlü Kur Korunmalı Mevduat Hesaplarının Muhasebeleştirilmesi

Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname'nin 660.numarasında 2 Kasım 2002 senesinde kurulan Kamu Gözetimi Kurumu (KGK), uluslararası yayınlanan standartları ülkemiz mevzuatına uyarlamakta ve kamu yararını gözeterek uygulanması hedeflenen standartların belirlenmesi amaçlanmıştır. KGK tarafından yayınlanan ve uygulamamız gereken 2 standart bulunmaktadır: Türkiye Muhasebe Standard'ı (TMS)- Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) ile Büyük Orta Boy İşletme Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS). IASB tarafından yayımlanan ve orijinal adları International Accounting Standards (IAS) ile International Financial Reporting Standards (IFRS) olan standartlar, KGK tarafından dilimize çevrilerek TMS /TFRS olarak isimlendirilerek yayınlanmaktadır. Uluslararası düzeyde kamunun şeffaf ve doğru bilgilerle aydınlatılması amacını

taşıyan standartların, ülkelerin yasal düzenlemelerine paralel olarak değişiklik gösterebildikleri ifade edilmektedir. BOBİ FRS ise; bağımsız denetime tabi olduğu halde TFRS'yi uygulamayan işletmeler için 29/7/2017 tarihinde yayımlanmış ve 1/1/2018 tarihi itibarıyla kamuoyu bilgisine sunulan standartlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konu aşağıdaki örnekle açıklanabilir (Kaya, 2022; 126);

A Ticaret İşletmesinin 31.12.2022 tarihindeki bilançosunda 8500 EUR bakiyesi bulunmaktadır. 30.09.2022 EUR kuru; 1 EUR = 10,32 TL, 31.12.2021'de ise 1 EUR = 15,12 TL'dir. İşletme 14.01.2022 tarihinde saat 12:00'de H bankasında bulunan dövizini TCMB kuru olan 1 EUR = 15,48 TL üzerinden DTH bakiyesinin tamamını %14 faiz ile TL'ye çevirerek 131.580 TL bakiye ile 182 günlük DKKMH açmıştır. Şirket, 14.01.2022 tarihinde mevcut varlığını TL'ye çevirdiği için $(15,12-10,32)*8500 = 40.800$ TL olan kur kazancı da kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır.

31.12.2022 tarihinde işletmenin kur değişimine ilişkin muhasebe kaydı şöyledir;

_____	31.12.2022	_____
102 BANKALAR HESABI		40.800
102.02. Vadesiz Döviz Mevduat Hesabı		
646 KAMBİYO KARLARI HESABI		40.800
646.01. KVK Geçici Md. 14/1-a Kapsamında		
İstisna Kazanç		_____

Kur farkı nedeniyle oluşan 40.800 TL Geçici Vergi Beyannamesinin, "Matrah Bildirimi" tutarı "Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler kalemindeki "KVK Geçici Madde 14/1-a Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası" başlığında kurum kazancından düşürülerek yansıtılır.

900 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK	
TUTARLAR	40.800
901 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK	

TUTARLAR	/	40.800
----------	---	--------

14.01.2022 tarihinde H Bankasında bulunan ve EUR olarak tutulan dövizlerin Türk Lirası'na dönüştürülmesi işleminde oluşan kur farkı kazançlarına ilişkin istisna;

01.01.2022-14.01.2022 tarihlerini kapsayan dönemde işletmenin kur değişiminden kaynaklanan kur farkı kazancı ise hesaplandığında; $(15,48 - 15,12) \times 8500 \text{ EUR} = 3.060,00 \text{ TL}$ 'dir.

14.01.2022 tarihinde işletmemizde hesaba ilişkin açılış muhasebe kaydı;

	14.01.2022	
102 BANKALAR HESABI		131.580
102.03 Kur Korunmalı TL Mevduat Hs		
102 BANKALAR HESABI (131580-3060)		128.520
102.02 Vadesiz Döviz Mevduat Hesabı		
646 KAMBİYO KARLARI HESABI		3.060
646.01 KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında İstisna Kazanç		

Hesaplanan 3.060,00 TL kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır.

	14.01.2022	
900 MATRAHTAN TENZİL EDİL. TUTARLAR		3.060
901 MATRAHTAN TENZİL EDİL. TUTARLAR		3.060

182 gün sonra vadesi dolacak olan işletme için 15.07.2022 tarihinde işletmenin karşılaşılabileceği üç farklı senaryo bulunmaktadır.

İşletmenin 15.07.2022 tarihine baktığımızda açılış kuruna göre kapanış kurunda kurun düşük veya eşit olması olarak 2 ayrı senaryo mümkündür. Bu iki senaryonun gerçekleşmesi durumunda işletme tarafından yapılacak muhasebe kaydı; (Anapara:131.580 TL, Faiz: %14, Vade:182 Gün, TCMB vade

başı kuru 1\$ = 15,48 TL ve TCMB vade sonu kuru 1\$ = 15-15,48 TL.)

15.07.2022

102 BANKALAR HESABI	140.765,36
102.01 Vadesiz TL Mevduat Hesabı	
102 BANKALAR HESABI	131.580
102.03 Kur Korumalı TL Mevduat Hs	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	9.185,36
642.01 KVK Geçici Mad. 14/1-b	
Kapsamında İstisna Kazanç	

/

Kurum Geçici Vergi Beyannamesinde hesaplanan faiz geliri tutarı, “Matrah Bildirimi” kısmının “Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler” bölümündeki “KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası” kaleminde belirtilerek kazanç kurumdan düşürülür.

900 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK	
TUTARLAR	9.185,36
901 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK	
TUTARLAR	9.185,36

/

15.07.2022’de işletmenin karşılaşılabileceği bir diğer senaryo ise kurun yüksek olduğu durumdur. (Anapara:131.580 TL, Faiz:%14, Vade:182 Gün, TCMB vade başı kuru 1\$ = 15,48 TL ve TCMB vade sonu kuru 1\$ = 18 TL);

15.07.2022

102 BANKALAR HESABI	153.000
102.01 Vadesiz TL Mevduat Hesabı	
102 BANKALAR HESABI	131.580
102.03 Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı	
642. FAİZ GELİRLERİ HESABI	9.135,36

642.01 KVK Geçici Mad. 14/1-b Kap.

İstisna Kazanç

646 KAMBIYO KARLARI HESABI 21.420

646.01. KVK Geçici Mad. 14/1-b Kap.

İstisna Kazanç

Bu dururumda 9.135,36 TL olarak bulunan faiz geliri ve kur farkından yansıyan 21.420 TL Kurum Geçici Vergi Beyannamesinin, “Matrah Bildirimi” kaleminin “Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler” başlığındaki “KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası” kaleminde belirtilerek kuruma yansiyacak kardan indirilir.

900 MATRAHTAN TENZİL EDİL. TUTAR 30.555,36

901 MATRAHTAN TENZİL EDİL. TUTAR 30.555,36

Yapılan hesaplamalar işletmenin vade süresi boyunca ilgili hesaplarda herhangi bir işlem yapmadığı durumlarda geçerli olmakla birlikte vadesi gelmeden hesabın kapatıldığı durumlarda muhasebeleştirme işlemi farklı olmaktadır. Böyle bir durumda karşımıza iki farklı senaryo çıkmaktadır;

Hesabın kapatıldığı gün yayımlanan döviz kurunun açılış tarihindeki kurdan yüksek olduğu durumda;

Açılış Kuru: 1 EUR = 15,48 TL

Kapanma Kuru: 1 EUR = 17 TL

Bu durumda işletme mevduatının tamamını kur farkı veya faiz geliri elde etmeden ve herhangi bir kesinti yapılmaksızın geri alabilmektedir.

15.07.2022

102 BANKALAR HESABI 131.580

102.01 Vadesiz TL Mevduat Hesabı

102 BANKALAR HESABI 131.580

Hesabın kapatıldığı gün yayınlanan döviz kurunun açılış tarihindeki kurdan düşük olduğu durumda;

Açılış Kuru: 1 EUR = 15,48 TL

Kapanma Kuru: 1 EUR = 14 TL

Bu durumda $(14 / 15,48) * 131.580 = 119.000$ TL olarak hesaplanmaktadır. Müşterinin zararı $131580 - 119000 = 12.580$ TL olmaktadır. Muhasebe kaydına bakıldığında;

15.07.2022	
102 BANKALAR HESABI	119.000
102.01 Vadesiz TL Mevduat Hesabı	
656 KAMBİYO ZARARLARI HESABI	12.580
102 BANKALAR HESABI	131.580
102.03 Kur Kor. TL Mev.	
/	

Vadenin normal süresinde kur karını TCMB'nin bankalara ödediği sistemde, bu durumda yaşanan kur zararı 12.580 TL banka tarafından TCMB'ye ödemektedir.

KKMH'ı finansal varlık olarak kabul edilmekte ve bu sebeple işleme konu finansal varlığı tam set TMS/IFRS uygulayan işletmelerin muhasebeleştirilmesinde kullanılması gerektiği ifade edilmektedir. Yalnız bağımsız denetime tabi olduğu halde tam set TMS/IFRS uygulamayan işletmeler daha sade, maliyetlerini azaltarak ve anlaşılabilir olması bakımından BOBİ FRS hükümlerine göre muhasebeleştirme işlemi de gerçekleştirebildikleri ifade edilmektedir. Dolayısıyla BOBİ FRS çerçevesinde nasıl muhasebeleştirilmesi konusunun önemini koruduğu bilinmektedir. Örnek bir uygulama üzerinden incelersek; (Akgemci, 2022; 1247)

XYZ A.Ş.'nin bağımsız denetime tabi bir şirket olduğu bilinmekle birlikte daha anlaşılır ve uygulaması kolay olması sebebiyle BOBİ FRS standartlarına göre muhasebeleştirme yaptığı bilinmektedir. A Bankasında DTH bulunan 40.000 USD'lik varlığını DDKMH'dan faydalanmak için 30.03.2022

tarihinde 6 aylık olarak işleme almıştır. Ancak vade günü gelmeden şirketin nakit ihtiyacı bulunması sebebiyle 01.09.2022 tarihinde vadesiz hesabına bakiyeyi yeniden aktarmıştır. Döviz kur bilgileri;

30.03.2022 -- 1 \$ = 15 TL

30.06.2022 – 1 \$ = 16 TL

01.09.2022 – 1 \$ = 17 TL

Bu durumda ilgili işleme ait envanter kayıtlarını incelersek;

	30.03.2022	
102 Bankalar (KKMH)		600.000
102 Bankalar (Vadeli Hesap)		600.000
(DDKKMH Açılışı)	/	
	30.06.2022	
102 Bankalar (KKMH)		40.000
64A Finansal Yatırım Değer Artışı		40.000
(Kur Korumalı Mevduat Hesabı Değer Artışı)		
	01.09.2022	
64A Finansal Yatırımlar Değer Azalışı		40.000
102 Bankalar (Vadesiz Hesap)		600.000
102 Bankalar (KKMH)		40.000
102 Bankalar (KKMH)		600.000
(Kur Korumalı Mevduat Hesabının Kapatılması)		
	/	

İşletmeler tarafından BOBİ FRS'nin yaygın olarak kullanılmasından dolayı KKMH'nın BOBİ FRS kapsamında muhasebeleştirilmesi önem taşıdığı ifade edilmek ile birlikte BOBİ FRS açısından DDKKMH 'diğer finansal araçlar' grubunda değerlendirilerek dönem veya vade sonunda gerçeğe uygun değer ile ölçümlendirildiği bilinmektedir. Ölçümlenme bakımından oluşan farklar ise Kapsamlı Kar-Zarar Tablosu içerisinde

Finansal Yatırımlar Değer Artışları / Azalışları kısmında raporlanmaktadır (Akgemci, 2022; 1249)

Muhasebeleştirme kayıtlarına banka bilançosu açısından baktığımızda ise kur farkı oluşup oluşmama durumuna göre farklı kalemlere yansıtıldığı bilinmektedir (Güsar & Ünkeya, 2023; 158; Çakallı & Baloğlu,2022; 564)

Müşterinin Kur Korunmalı Mevduat Hesabı açtırdığı, yani mevduatının TL olduğu bir durumda 200.000 TL bakiye için 3 aylık(92 gün) %15 faizle TCMB EURO/TL kurunun %20 olduğu bir senaryoda;

Müşterinin talebi karşılığında hesap açılışının muhasebeleştirilmesi

	01.01.2023	
300 TASARRUF MEVDUATI (VADESİZ)		200.000
30000 Sabit Faizli		
310 TASARRUF MEV. (VADELİ)		
31000 Sabit Faizli		
31001 Bir Aydan Üç Aya Kadar		200.000

Faiz Tahakkukunun Yansıtılması

	02.04.2023	
610 TL MEVDUATA VERİLEN FAİZLER		7.561,64
61000 TASARRUF MEVDUATINA-SABİT		
610002 Bir Aydan Üç Aya Kadar Vadeli		
310 TASARRUF MEVDUATI –VADELİ		7561,64
31000 SABİT FAİZLİ		
310001 Bir Aydan Üç Aya Kadar Vadeli		

Vade Sonu TCMB Kurunun Düşük Olması Durumunda (Kur=18)

Bu senaryoda müşteri kur farkı kazanmayacağından ve ilgili hesap anapara tutarını korumayı taahhüt ettiğinden kazanç sadece anapara+faiz olacaktır.

02.04.2023

310 TASARRUF MEVDUATI-VADELİ 207.561,64

31000 SABİT FAİZLİ

310001 Bir Aydan Üç Aya

Kadar Vadeli

300 TASARRUF MEVDUATI VADESİZ 207.561,64

30000 SABİT FAİZLİ

Vade Sonu TCMB Kurunun Yüksek Olması Durumunda (Kur=22)

Anapara = 200.000 TL

Faiz Geliri = %15 => 7.561,64 TL

Açılış Günü Euro Bakiyesi = 20 EUR/ TL => 10.000 EURO

Euro Başlı Kur Farkı = 22-20 =2 TL

Faiz Geliri ve Kur Farkı Kazancı = 10.000 * 2 => 20.000 TL

TCMB'den Talep Tutarı = 20.000 - 7.561,64 => 12.418,36 TL

Vade Sonu Hesaba Gececek Tutar = 200.000+ (12.418,36+7.561,64) = 219.980 TL

02.04.2023

278 MUHTELİF ALACAKLAR 12.418,36

278999 TCMB'DEN TALEP KUR FARKI

310 TASARRUF MEVDUATI-VADELİ 12.418,36

31000 SABİT FAİZLİ

31001 Bir Aydan Üç Aya Kadar Vadeli

Vade Sonu;

02.04.2023

310 TASARRUF MEVDUATI-VADELİ 219.980

31000 SABİT FAİZLİ

31001 Bir Aydan Üç Aya Kadar Vadeli

300 TASARRUF MEVDUATI-VADESİZ 219.980

30000 SABİT FAİZLİ

Hesabın vadesinden önce kapanması durumunda TCMB kuru daha düşükse müşterinin anaparasını aynen alacağını şayet vade kapama gününde kur daha yüksek ise oluşan kur farkının müşteriden tahsil edileceğini belirtmiştik. Kur düşük olduğunda herhangi bir değişim yaşanmayacağına göre, ikinci senaryoda bankanın yapacağı muhasebe kaydını incelediğimizde;

Açılış Kuru = 20 TL

Kapanma Kuru = 19,25 TL

Açılış Günü EURO Bakiyesi = 10.000 EURO

EURO Başlı Kur Farkı = 0,75 TL

TCMB'ye İletilecek Tutar = 10.000*0,75 => 7.500 TL

01.03.2023

300 TASARRUF MEVDUATI – VADESİZ 7.500

30000 SABİT FAİZLİ

390 MUHTELİF BORÇLAR 7.500

39099 DİĞER MUHTELİF BORÇLAR

390999 TCMB'ye Transfer Edil. Fark

Önce anapara tutarı vadesiz hesaba aktarılarak hesap kapatılır ve oluşan kur farkı müşteri hesabından TCMB'ye gönderilmek üzere tahsil edilir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

DDKMMH incelendiğinde, TCMB'nin Resmî Gazete'de yayımladığı kararın, değişikliklere uğrayarak kapsam olarak genişletildiği de bilinmektedir. BDDK verileri, HMB ve TCMB basın duyuruları incelendiğinde piyasalara olumlu

yansımalarının olduğu, TL mevduatının arttığı, yastık altı yatırımların bankalar aracılığıyla sisteme dahil edildiği, döviz kurunun artışının kontrol altına alındığı ifade edilmektedir. Mevduat sahiplerinin kur riskine karşı korunmasını, stopaj vergisinden muaf olunması veya tüzel müşterilere vergilendirme döneminde çeşitli kolaylıklar sağlaması, vadeli mevduatta bulunması sebebiyle piyasa faizi üzerinden getiri almasını sağlayan, dalgalanma ve spekülasyonlara karşı zarara uğrama ihtimalini ortadan kaldıran bu ürünün olumlu yönlerinin yanında olumsuz durumlar yarattığı da bilinmektedir. Devletin en temel gelir kaynaklarının başında gelen vergilerden bu hesapların ve bu hesapları kullanan tüzel müşterilerin muaf tutulmasının ek külfet oluşturacağı da açıktır (Yayman, 2022:526) Dolayısıyla DDKMH'nın; HMB, TCMB ve vergi gelirleri açısından her üç kalem üzerinden devlet gelir ve gider kalemlerine doğrudan etkisi olduğu ifade edilmektedir (Bingöl, 2023; 1)

Rakamsal olarak hazineye etkisi her geçen gün değişmekle birlikte aradaki kur farkının ödenmesi, minimum 3 aylık dönemle tutulurken bu süreç sonundaki belirsizlik kamu kaynakları ve bütçe açısından incelendiğinde, özetle bütün faktörler göz önüne alındığında büyük bir külfet yarattığını da söylemek gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanı tarafından açıklanan 21 Mayıs 2023 verilerine göre uygulamanın 95,3 milyar TL olduğu ancak bankalarca uygulanacak tavan faizin kaldırılmasına paralel olarak bu rakamın azalacağı yönünde beklenti olduğu ifade edilmektedir. Sistemin belli şartlar üzerinden sorumluluğun hazineye yüklenerek çalıştırılmasının vatandaşlara güven verdiği ifade edilmektedir (Yayman, 2022; 534.)

Faizi arttırmama temelinde gelişen ekonomi modelimizde dolaylı yoldan yapılan faiz ödemeleri, stopaj geliri ve kurumlar vergisinden vazgeçilmiş olması bir bütün olarak değerlendirildiğinde daha realist yaklaşımın olması, geçici çözümlerin değil ekonominin temel sorunlarını ortadan kaldıracak çözümlerin geliştirilmesi ve bilimsel veriler ışığında temkinli davranılması gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde makroekonomik düzeyde yaşanan kriz ortamında TL'nin değer kaybının önlenmesi ve

enflasyon hızının düşürülmesi gibi amaçlarla tebliğ yayınlanarak çıkarılan DDKKM kısa vadede beklenen etkiyi kısmen göstermiş olmakla birlikte uzun vadede kamuya ve dolaylı yoldan hane halklarına yük oluşturduğu açıktır. Özellikle uygulanan vergi avantajları bütçenin en temel gelirlerinden birine sekte vurmaktadır ve buna ek olarak oluşan kur farklarının TCMB veya bütçeden karşılanmasının yaratacağı yük azımsanamayacak büyüklüklere ulaşmaktadır. Ekonomi politikalarının kısa vadede değil, uzun vadede çözümler getirmesi makroekonomik açıdan daha faydalı olacaktır.

Etik Beyanı: *Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Akademik İzdüşüm Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.*

Destek ve Teşekkür: *Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.*

Katkı Oranı Beyanı: *Araştırmanın kavramsal kısımlarının hazırlanmasında ağırlıklı olarak ikinci yazar, analiz kısımlarının hazırlanmasında ise ağırlıklı olarak birinci yazar katkı sağlamıştır.*

Çatışma Beyanı: *Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.*

KAYNAKÇA

- Akgemci, A. (2022). BOBİ FRS Kapsamında Kur Korumalı Mevduat Hesabının Muhasebeleştirilmesi. *Academic Social Resources Journal*, 7 (42), 1245-1250.
- Bakova, R. & Yüksel, Ş. Kur Korumalı Mevduat ve Kambiyo Mevzuatı. 05.08.2023 tarihinde <https://acikerisim.iku.edu.tr/entities/publication/2008a248-0bd5-4a50-9cce-73f935505966> adresinden alındı
- Bingöl, O. Kur Korumalı Mevduat Hasar Raporu. 05.08.2023 tarihinde <https://vergiyedair.com/2023/03/30/kur-korumali-mevduat-hasar-raporu/> adresinden alındı

- Çakallı, K.R. & Baloğlu, G. (2022). Kur Korumalı Türk Lirası Mevduat Hesaplarının Muhasebeleştirilme Esasları. Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi, 9(2), 564-576.
- Dönek, E. (1995). Türkiye'nin Dış Borç Sorunu ve 1980 Sonrası Boyutları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 50, 1995, 173-186
- Eğilmez, M. (2022). Kur Korumalı Mevduat Üzerine Tartışmalar. Kendime Yazılar. 02.08.2023 tarihinde <https://www.mahfiegilmez.com/2022/08/kur-korumsal-mevduat-uzerine-tartismalar.html> adresinden alındı
- Güsar, T.M. & Ünkeya, G. (2023). Mevduatlar Çerçevesinde Bankalarda Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesaplarının Muhasebeleştirilmesi. Akdeniz İİBF Dergisi, 23(2), 152-162.
- Kaya, H.P. (2022). Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı Türk Lirası Mevduat Hesaplarının Vergi Usul Kanunu Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. Mali Çözüm Dergisi, 32 (172), 117-132.
- Köstekçi, A. ve Özbay, F. (2023). Kur Korumalı Mevduat Sistemi ve Vergilemenin Amaçları Üzerine Bir Değerlendirme. BEMAREJ Business, Economics and Management Research Journal, 6 (1), 44-56.
- Özen, A. (2018). Dolarizasyon Olgusu: Teorik Bir İnceleme ve Türkiye Örneđi. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 3 (1), 101-113.
- Yayman, D. (2022). Kur Korumalı Mevduat Hesabına Tanınan Vergi Ayrıcalıklarının Bütçeye Etkileri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31 (2), 526-535.
- T.C. Resmî Gazete. (2021). 31696, 21 Aralık 2021, 27.07.2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211221M1-1.htm> adresinden alındı
- 29.07.2023 tarihinde <https://www.halkbank.com.tr/tr/bireysel/mevduat/Vad>

eli-Hesaplar/dovizden-donusumlu-kur-korumali-TL-vadeli-mevduat-hesabi.html adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı. 10 Soruda Kur Korumalı Mevduat Hesabı. 30.07.2023 tarihinde <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/01/10-Soruda-Kur-Korumali-TL-Mevduat-Hesabi.pdf> adresinden alındı

BDDK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 18.06.2023 tarihinde <http://www.bddk.org.tr/BultenHaftalik/> adresinden alındı.

KGK, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. 18.06.2023 tarihinde https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/Tan%C4%B1t%C4%B1m/Kariyer_Uzman%C4%B1.pdf adresinden alındı

TnB Akademi. 01.08.2023 tarihinde [https://www.tnbakademi.com/post/tms-tfrs-nedir#:~:text=T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1%20\(TMS\)%20olarak,k%C4%B1sm%C4%B1%20ise%20%23TFRS%20olarak%20adland%C4%B1r%C4%B1lmaktad%C4%B1r](https://www.tnbakademi.com/post/tms-tfrs-nedir#:~:text=T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1%20(TMS)%20olarak,k%C4%B1sm%C4%B1%20ise%20%23TFRS%20olarak%20adland%C4%B1r%C4%B1lmaktad%C4%B1r) adresinden alındı

KGK, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. 09.07.2023 tarihinde [https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10265/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-\(BOBI%CC%87-FRS\)-2021-Su%CC%88ru%CC%88mu%CC%88](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10265/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-(BOBI%CC%87-FRS)-2021-Su%CC%88ru%CC%88mu%CC%88) adresinden alındı

Dünya Gazetesi. Bakan Nebati: KKM'nin Bütçeye Maliyeti Giderek Azalıyor. 06.07.2023 tarihinde <https://www.dunya.com/ekonomi/bakan-nebati-kkmnin-butceye-maliyeti-giderek-azaliyorhaberi694229#:~:text=Hazine%20ve%20Maliye%20Bakan%C4%B1%20Nureddin,ciddi%20maliyet%20olu%C5%9Fturmas%C4%B1n%C4%B1n%20beklenmedi%C4%9Fini%20kaydetti> adresinden alındı

CURRENCY CONVERSION PROTECTED DEPOSIT ACCOUNT AND ITS ACCOUNTING

Extended Summary

Aim:

The purpose of this study is to explain the Currency Conversion Protected Deposit product, which was introduced to the public as a joint product of the Ministry of Treasury and Finance and the Central Bank of the Republic of Turkey as of December 21, 2021 in Turkey, to reveal its advantages and disadvantages and to express how it is accounted for.

Method(s):

In the study, the general structure of the banking sector and the dynamics that constitute the sector are firstly explained. First of all, the banking sector is discussed and the risks that may be encountered are detailed. The sector harbors many risks. From a global perspective, it is stated that the risks experienced or to be experienced cause economic crises and that the existing structure should be strengthened as a result of these crises. As a matter of fact, developments indicate that we are making progress in this regard. The basis of this study is the exchange rate risk, which is considered to be one of the most fundamental risks, how this risk can occur and what the product issued to mitigate this rapidly increasing risk covers. The integrity of the subject and the cause and effect relationship are mentioned together with the calculations made through various scenarios.

Findings:

First of all, it is necessary to understand what the product consists of in general terms, what it is based on and what it is brought as a solution. When the literature related to the study is examined, it is seen that there is a lack of resources due to the fact that it is a product that emerged at the end of 2021 and changed depending on economic conditions. It is seen that the

product is detailed in sources such as the official newspaper, press releases of the relevant ministry, and the websites of banks, especially public banks. However, this knowledge remains theoretical knowledge. It is clear that it will be easier to deal with the pros and cons of the product in terms of the parties we encounter in the light of these data. When we look at the studies conducted in addition to the theoretical information and the deposit data of the Banking Regulation and Supervision Agency and banks, it is said that the popularity of the product is increasing day by day. When we examine it in terms of depositors, banks and treasury, which are the actors of the product, it is clear that the product will be understood more clearly. The accounting process, which is one of the most fundamental problems of this account presented to the citizens, is also explained with examples. If one of the primary income sources of the treasury is the tax item that we accept; this product was exempted for various reasons and accounting transactions were carried out accordingly.

Conclusion and Discussion:

When we come to the conclusion of the study, if we examine it as a whole, the thing that is not done is basically ensuring economic stability. Although it is known that the Currency Protected Deposit Product, which we know emerged in order to prevent the rapidly increasing exchange rate risk and slow down its pace, gives the markets a breather in the short term, it is also said that its negative sides are undeniable when its long-term effects are considered. Although its effect on the treasury increases day by day, it is necessary to say that the payment of the exchange rate difference is kept with a minimum of 3 months, while the uncertainty at the end of this process is examined in terms of public resources and budget, in summary, when all factors are taken into account, it should be said that it creates a great burden. According to the data announced by the Minister of Treasury and Finance on May 21, 2023, it is stated that the application is 95.3 billion TL, but there is an expectation that this figure will decrease in parallel with the removal of the ceiling interest to be applied by the banks. It is stated that the operation of the system by placing the

responsibility on the treasury over certain conditions gives confidence to the citizens.

In our economy model, which develops on the basis of not increasing interest rates, the fact that indirect interest payments, withholding tax income and corporate tax have been abandoned, when considered as a whole, have a more realistic approach, develop solutions that will eliminate the basic problems of the economy, not temporary solutions, and act cautiously in the light of scientific data.